

1a Agenda en Leidraad

Programma

**Wadden
zeehavens**

Raad van Advies Waddenzeehavens

25 mei 2021 van 15.30 – 17.00 uur

Teams meeting

Agenda en Leidraad

Agenda

- 1. Toelichting op agenda, verslag en mededelingen**
  - Verslag Raad van Advies 25 januari 2021
  - Mededelingen
- 2. Selectie nieuwe voorzitter**
  - Terugmelding selectieproces
- 3. Nationaal Waterprogramma**
  - Garantie vaargeulonderhoud (Boontjes en buitendelta's)
  - Overige projecten uit advies Omgevingsberaad (relevant voor havens)
- 4. Programma Noordzee**
  - Mogelijkheden om op offshore ontwikkelingen in te spelen
- 5. Agenda voor het Waddengebied 2050**
  - Terugblik Toogdag
  - Kustfonds Wadden
  - Doelen en uitvoeringsprogramma
- 6. Investeringskader Waddengebied**
  - Green Shipping
  - Innovatiemotor
- 7. Trilaterale samenwerking**
  - Voorstellen Wadden Sea Team
- 8. Planning**
  - Raad van Advies september combineren met afscheid Netelenbos

Onderwerpen jaarplan 2021

- Uitvoeringsprogramma Gebiedsagenda
- IKW-programma's uitwerken (NOVU, iTanks en NOVU)
- Voorgestelde projecten Nationaal Waterprogramma
- Voorbereiding trilaterale Regeringsconferentie 2022
- Evaluatie Pact van Marrum
- Aanjagen projecten: energietransitie, circulaire economie en nature based solutions

Leidraad Raad van Advies Waddenzeehavens

Dit document leidt de deelnemers door de agenda van de Raad.

1. Agenda, verslag en mededelingen

Agenda

Stemt de Raad in met de agenda?

Verslag

1b Verslag RvA 20 d.d. 25 januari 2021; [Blauw] = documentnaam.

Stemt de Raad in met het verslag van de vorige bijeenkomst?
– ***Zijn er nog opmerkingen naar aanleiding van het verslag?***

Mededelingen

- Het ministerie van LNV heeft mondeling laten weten dat er contact met Brussel is geweest en dat de havens van Den Oever, Lauwersoog en Harlingen in aanmerking komen als dedicated landing port third countries. LNV zou dat gaan regelen.
- Het Omgevingsberaad heeft een brief geschreven aan de Minister van EZ over het traject van de aanlanding van elektrische windenergie.

– ***Zijn er vragen naar aanleiding van de mededelingen?***
– ***Zijn er nog mondelinge mededelingen?***

1c Aanwijzing dedicated landing port third countries

2. Selectie nieuwe voorzitter

In de vorige Raad hebben Theo Meskers en Harm Post het verzoek gekregen om de agendering tussen onze Raad en het Omgevingsberaad af te stemmen en om een profielschets voor de nieuwe voorzitter op te stellen. De agenda is afgestemd en alle leden van de Raad konden aan de profielschets bijdragen en ze zijn vervolgens ook gevraagd om kandidaten voor te stellen. Binnen de groep van aangereikte kandidaten is een goede match met het profiel gevonden. De geselecteerde kandidaat is bereid om de Raad voor te zitten.

2a Profiel voorzitter RvA Waddenzeehavens

Toelichting van Harm Post op de selectie van de kandidaat-voorzitter
– ***Stemt de Raad in met het benoemen van de kandidaat?***

3. Nationaal Waterprogramma (NWP)

Ontwerp Nationaal Waterprogramma 2022-2027

De Waddenzeehavens tekenden de instemmingsverklaring op voorwaarde dat de voetnoten die bij het garanderen van de bereikbaarheid uit de 90% versie van het concept Nationaal Waterprogramma 2022-2017 (NWP) zouden worden geschrapt. De betrokken overheden (rijk en provincies) hebben dit in het Bestuurlijk Overleg toegezegd en dit is in de Nota van Antwoord vastgelegd. Dit schrappen is wel gebeurd voor de vaargeulen in de buitendelta's maar niet voor vaargeul Harlingen Kornwerderzand (de Boontjes). Die voetnoot is in de hoofdtekst geplaatst.

Advies Omgevingsberaad over het Nationaal Waterprogramma

In het advies van het Omgevingsberaad zijn 16 voorstellen gedaan om aan het Ontwerp NWP toe te voegen. De volgende voorstellen zijn haven gerelateerd:

- Vergroten VTS-gebied Harlingen Noordzee
- Calamiteitenzorg specifiek voor omstandigheden Waddenzee
- Garanderen bestaande bereikbaarheid (zie pijnpunt Boontjes)
- Onderzoek naar effecten storten slib op verspreidingslocaties
- Duurzame Haven Lauwersoog
- Vergroting zeesluis Delfzijl
- Inzet van RWS in de trilaterale samenwerking

De minister heeft het OBW-advies overgenomen. In het Ontwerp NWP verwijst ook naar dit besluit. De termijn voor zienswijzen eindigt op 21 september 2021.

3a Voetnoten vaargeulonderhoud in het ontwerp NWP

3b Advies Omgevingsberaad

3c Ontwerp Nationaal Waterprogramma 2022-2027 [\[via link\]](#)

Toelichting op het Ontwerp NWP

- *Reflectie op het niet schrappen van de voetnoot over de Boontjes*
  - *Toelichting op het Advies van het Omgevingsberaad over het NWP*
  - *Gelegenheid voor reflectie op de voor havens relevante projecten*
- Kan de Raad ermee instemmen om:**
- *via het Omgevingsberaad de voetnoot de Boontjes te agenderen bij het Bestuurlijk Overleg Waddengebied? en*
  - *vóór 21 september een zienswijze in te dienen, mede gebaseerd op het OBW advies?*

4. Programma Noordzee

Tegelijk met het Ontwerpprogramma NWP, verscheen ook het Ontwerp Programma Noordzee, dat onderdeel van het NWP is. Op verzoek van het Regieteam Uitvoeringsprogramma Agenda voor het Waddengebied, stelt IenW een nota op over de relaties van de Agenda met het Nationaal Programma Noordzee. Het Omgevingsberaad concludeerde dat de samenhang evident is en verzocht om aan de hand van een concepttekst een advies uit te brengen aan het Bestuurlijk Overleg Waddengebied (BOW), als aanvulling op het advies over het NWP. Dit verzoek heeft IenW blijkbaar genegeerd.

Mogelijkheden om op offshore ontwikkelingen in te spelen

Er zijn een aantal ontwikkelingen die voor de Waddenzeehavens van evident belang kunnen zijn, zoals:

- Aanlanding elektrische energie van wind op zee
- Ombouw en ontmanteling offshore installaties
- Aanlanding van op zee geproduceerde waterstof
- Carbon Capture and Storage (CCS)

Dit leidt tot de vraag of de belangen van de Waddenzeehavens voldoende zijn meegenomen in het Programma Noordzee, maar ook wellicht de reflectie of vanuit de regio voldoende op de ontwikkelingen is ingespeeld.

4a Interrelaties tussen de Wadden en het Programma Noordzee

4b Programma Noordzee 2022-2027 [\[via link\]](#)

Toelichting en reflectie op het Ontwerp Programma Noordzee 2022-2027

- **Mogelijkheden om beter op de offshore ontwikkelingen in te spelen?**
- **Acht de Raad het zinvol om een zienswijze in te dienen?**

5. Agenda voor het Waddengebied 2050

Toogdag

Op de Toogdag van 3 februari jl. ondertekenden een groot aantal partijen de instemmingsverklaring bij de Agenda voor het Waddengebied. De Toogdag is via een livestream verlopen, waarbij de ministers digitaal aanwezig waren. Het Green Shipping programma kreeg veel aandacht. In de livestream vertegenwoordigde Harm Post de havens en Arjen Bosch nam deel aan het slotpanel.

De Toogdag leverde de volgende resultaten op:

- Toezegging minister LNV over extra middelen voor transitie visserijvloot;
- Toezegging minister IenW voor steun bij certificering van CO2 vrije schepen;
- Voorstel om te komen tot een kustfonds.

Wat vanwege de corona maatregelen niet werd gerealiseerd:

- Werkbezoek van de ministers aan Lauwersoog;
- Uitreiken EcoPort certificaten.

Reflectie op de Toogdag

- **Nieuwe ministers in overleg met Omgevingsberaad uitnodigen voor werkbezoek aan Lauwersoog?**
- **Wat is een goede gelegenheid om de EcoPort certificaten onder de aandacht te brengen (bijvoorbeeld tijdens voorzitterswissel in Harlingen)?**

Kustfonds Wadden

Het voorbereiden van een kustfonds is door het Omgevingsberaad omarmt. Het idee is om tot een 25-jarig Kustfonds Wadden dus tot 2050 te komen, waaruit de grote opgaven uit de Gebiedsagenda gefinancierd kunnen worden. Daarin speelt mee dat het Waddenfonds een looptijd heeft tot en met 2026. Het Omgevingsberaad is met alle betrokkenen begonnen om een plan van aanpak op te stellen.

5a Plan van Aanpak Kustfonds Wadden

Toelichting en reflectie op het plan van aanpak Kustfonds Wadden

Doelen en Uitvoeringsprogramma 2022-2026

In het Omgevingsberaad is geconcludeerd dat het voor het uitvoeringsprogramma van belang is om duidelijke doelen te formuleren. Concretere doelen maken het ook beter mogelijk om integrale oplossingen te vinden, met voordelen voor iedereen. Daarbij wordt de thematische indeling van de Agenda gevolgd:

<ul style="list-style-type: none"> • <i>Natuur (CWN)</i> • <i>Landschap (Provincies)</i> • <i>Bereikbaarheid (RWS)</i> • <i>Klimaat (CWN)</i> • <i>Energie (Provincies)</i> • <i>Leefbaarheid (Eiland gemeenten)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Havens (Waddenzeehavens)</i> • <i>Recreatie (Kust gemeenten)</i> • <i>Landbouw (NAV/LTO)</i> • <i>Visserij (Visserij org.)</i> • <i>Overig thema's (IenW)</i>
--	--

Het voorstel is om de explicitering van de havendoelen in het Programmateam Waddenzeehavens op te pakken en ook de afstemming met de andere deelprogramma's te toetsen (incl. doelen IKW programma's).

5b Uitleg Doelendocument P2

Toelichting en reflectie over het expliciteren van doelen

- **Willen de havens meewerken aan het verder expliciteren vanuit hun doelen, doorgaans op basis van lopende havenvisies?**

6. Investeringskader Waddengebied

Green Shipping

Het principe voor ombouw (en nieuwbouw) van de Waddenvloot in het Green Shipping programma is: elektrische aandrijving, battery pack, brandstofcel op waterstof, waterstof gecombineerd in flessen of via waterstofdragers (LOHC, methanol, ammoniak, natriumboorhydride ed.).

De Ecolution is inmiddels omgebouwd en vaart op Waterstof en hield haar eerste proefvaart. De motoren zijn afkomstig uit de automobiel industrie. Deze motoren hebben voldoende vermogen om de waddenvloot t/m visserij schepen aan te drijven. Voor de garnalenkotters die zonder tanken ook naar de Duitse Bocht willen, neemt gecombineerde waterstof teveel volume in beslag. Daarom is de vraag of dit probleem met waterstofdragers of aangepaste logistiek kan worden opgelost. Tegelijk neemt de druk om uitstootvrij te varen in het Waddengebied enorm toe. Dit vanwege de forse aanscherping van de stikstofeisen voor schepen die veel varen in het Waddengebied. De duinen behoren namelijk tot de zeer stikstof gevoelige Natura 2000 gebieden.

Theo Meskers heeft een overleg belegd met de grootste visserijbonden om te komen tot een gezamenlijke studie voor ombouw van garnalenkotters. Het Waddenfonds, de drie grootste bonden en een visser uit Lauwersoog zijn bereid om bij te dragen aan het Green Shipping programma.

Ondertussen werkt het Green Shipping programma samen met de Rijksrederij om tot ombouw van de Krukel (LNV-inspectieschip) te komen.

Onderdeel van het Green Shipping programma is het instellen van een kennis disseminatie board, met als doel om de kennis die in het programma (en daarbuiten) is opgedaan in een vroegtijdig stadium met elkaar te verbinden. De kennis ontwikkelt zich zo snel, dat het voorstel is om de instelling daarvan naar voren te halen.

Innovatiemotor

De EcoPort Innovatiemotor is een pilot om innovaties te genereren, die de verduurzaming van havens versnelt. Het is een samenwerkingsverband tussen programma Waddenzeehavens, iTanks en de NOVU¹. Omdat innovaties ook kunnen mislukken, was de ambitie om minimaal 2 innovaties van de grond te krijgen. Het traject heeft door Corona weliswaar enige vertraging opgelopen, maar de eerste twee innovaties zijn al van de grond gekomen: Great Plastic Bake Off en recycling visnetten. De volgende innovaties zijn in voorbereiding: verminderen oil spils bij bunkeren in visserijhavens en geluidsreductie in Den Helder.

GREEN SHIPPING
Waddenzee

RTV noord, proefvaart:
<https://www.rtvnoord.nl/nieuws/817964/Op-waterstof-aangedreven-Ecolution-kiest-voor-het-eerst-het-ruime-sop>
Ecolution is in beheer bij Stichting WAD en wordt gefinancierd door Next Generations Shipyards, Gasunie, Rabobank en provincie Groningen

¹ NOVU: Nederlandse Orde van Uitvinders

Het IKW Opgaveteam havens heeft gevraagd of gebaseerd op deze werkwijze een meerjarig programma EcoPort innovatie opgezet kan worden. Daarvoor is het nodig om een 'pervoerder' te interesseren. iTanks is bereid de rol van pervoerder op zich te nemen, vergelijkbaar met rol van de FME bij het Green Shipping programma, waarbij een gering percentage door de deelnemers aan FME wordt afgedragen voor de verleende diensten. Het voorstel is dat iTanks dit samen met het programma Waddenzeehavens gaat voorbereiden.

Gelegenheid voor vragen over het IKW-havenprogramma

Kan de Raad zich scharen achter het:

- **Naar voren halen van een kennis disseminatie board Green Shipping?**
- **Ontwikkelen van een IKW-haveninnovatieprogramma met iTanks als pervoerder?**

7. Trilaterale samenwerking

Het Wadden Sea Team heeft gevraagd of de trilateraal samenwerkende Natuurbeschermingsorganisaties willen samenwerken met de trilaterale havens. Deze Natuurbeschermingsorganisaties zijn geïnspireerd door het pact van Marrum. Daarvoor hebben ze subsidie bij de Wadden Sea Board gevraagd, zodat ze daar iemand voor kunnen inhuren. Trilateraal hebben de Nederlandse havens de veel minder ver gaande Letter of Intent met Duitse en Deense havens ondertekend. Het CWSS heeft Arjen Bosch benaderd of de Nederlandse havens willen samenwerken. De voorwaarden die hij heeft meegegeven zijn dat de Letter of Intent als vertrekpunt gebruikt wordt en dat de aan te stellen persoon de instemming heeft van zowel de havens als de natuurbescherming.

[\[7a Subsidieverzoek Wadden Sea Team\]](#)

[\[7b Signed letter of intent Trilateral Wadden Seaports\]](#)

Ondersteunt de Raad het initiatief om met de havens die de Letter of Intent ondertekend hebben te onderzoeken of samenwerking met de trilateraal georganiseerde natuurbescherming mogelijk is?

8. Planning

- **OBW 2021: 15/5 (ingelast), 4/6, 17/9 en 3/11**
- **BOW 17/6 en 8/12**
- **Raad van Advies in september 2021 (incl. afscheid Netelenbos)**
Gastheer: Port of Harlingen

Ondersteunt de Raad het voorstel om voorafgaand aan de Raad van september fysiek afscheid van Tineke Netelenbos en Hans Punter te nemen (persmoment EcoPort uitreiking en overdracht voorzitterschap)?